

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
факультет соціології
кафедра методології та методів соціологічних досліджень

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Потенціал інтент-аналізу в дослідженні українського
політичного дискурсу (на прикладі президентських
дебатів)»**

Галузь знань: 054 «Соціологія»

Освітня програма: «Соціологія»

Освітній ступінь: бакалавр

Кваліфікація: бакалавр соціології

Виконавець:

Логвин Іван Олександрович
студент 4 курсу

Науковий керівник:

Юзва Людмила Леонідівна
Кандидат соціологічних наук, доцент

Бакалаврська робота допущена до захисту
рішенням кафедри

Протокол № _____ від «___» _____ 2020_ р.

Зав. кафедри _____ доц. Сидоров М. В.-С.

підпис

Київ 2020__

Реєстрація

номер

дата

підпис лаборанта кафедри

Рекомендовано до захисту

підпис наукового керівника

ініціали, прізвище наукового керівника

Результат захисту

оцінка

дата захисту

Голова ЕК

підпис

ініціали, прізвище

Члени ЕК

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

підпис

ініціали, прізвище

Секретар ЕК

підпис

ініціали, прізвище

Зміст

Вступ	5
Розділ 1. Іntenційність та її соціологічний аспект	8
1.1 Теоретичні передумови методу	8
1.1.1 Поняття інтенційності	8
1.1.2 Структура інтенційності	10
1.1.2 Зв'язок інтенцент-аналізу з іншими підходами к дослідженню мовленнєвого змісту	11
1.2 Головні методичні принципи інтенцент-аналізу	12
1.2.1 Одиниці аналізу	14
1.2.2 Виявлення інтенцій в тексті	16
1.2.3 Типологія інтенцій	17
1.2.4 Принципи формування категорійного апарату	18
Висновки	19
Розділ 2. Політичний інтенцент-аналіз та його соціологічна інтерпретація	21
2.1 Практика дослідження політичного дискурсу	21
2.1.1 Актуальність дослідження політичного дискурсу	21
2.1.2 Досвід дослідження політичного дискурсу	23
2.2 Формування дослідницького підходу до аналізу політичного дискурсу за допомоги інтенцент-аналізу	25
2.2.1 Існуючі класифікації	25
Розділ 3. Дослідження політичного дискурсу в розрізі президентських дебатів	29
3.1 Програма дослідження	29
3.1.1 Дослідницький концепт	29
3.2 Проведення дослідження та аналіз отриманих результатів	34
3.2.1 Початковий етап	34
3.2.2 Дебати 2004-го року	35
3.2.3 Дебати 2010-го року	40
3.2.4 Дебати 2019-го року: стадіон	43
3.2.5 Дебати 2019-го року на «Суспільному»	46

3.2.6 Аспект критики в «Виході із ситуації» та підсумки дослідження....	47
Висновки та аналіз потенціалу методу інтент-аналізу в дослідженні політичного дискурсу	50
Результати роботи	50
Потенціал методу інтент-аналізу в дослідженні політичного дискурсу	51
Перелік використаних джерел	53
Додатки	54

Вступ

Аналіз документів в останні роки отримав можливість розширити поле власного застосування в дослідженнях соціальної реальності. В першу чергу це пов'язане з тим, що комп'ютеризація світу, разом з поширенням мережі інтернет, уможливило фіксацію та збереження все більшої кількості інформації, яку можна використати при соціологічних дослідженнях.

Крім цього, оскільки ця інформація стосується сфер, раніше не досліджених через різні об'єктивні причини (наприклад дослідження випусків новин за певний тривалий період не можливо було провести постфактум, через відсутність фіксацій, або вільного доступу до потрібної інформації), аналіз документів отримав у своє розпорядження нові сфери соціального життя, які потребували власного дослідника.

Серед групи найбільш відомих методів дослідження документів можна виділити такі: контент-аналіз, інтент-аналіз, івент-аналіз та когнітивне картування та дискурс-аналіз. Найбільш популярним серед них звичайно є контент-аналіз. Його основним постулатом є орієнтація на зміст тексту як джерело важливої соціальної інформації, нехтуючи при цьому комунікативними намірами.

Але комунікативні наміри є важливою частиною соціології, оскільки акт комунікації, крім, власне психологічного аспекту, включає адресата – співрозмовника, глядачів, тобто суспільство. Комунікативні наміри можуть дати нам багато важливої інформації стосовно стану справ в будь-якому соціальному просторі будь-якої сфери діяльності людей, оскільки вони включають та опосередковуються суспільними цінностями, правилами, та ідеями, які разом утворюють дискурс даного простору.

Дослідженням комунікативних намірів займається один з видів аналізу документів, а саме – інтент-аналіз. Цей вид аналізу є достатньо молодим,

через також описані вище причини, а тому, лише починає ступати на ґрунт дослідження соціологічного поля діяльності. Тому можливість зазирнути у «старі» соціальні сфери з нової сторони методу є достатньо цікавим, та сподіваємося плідотворним наміром.

Об'єкт роботи: інтент-аналіз як метод соціологічного аналізу документів.

Предмет: використання методу інтент-аналізу для вивчення вітчизняного політичного дискурсу.

Мета роботи: продемонструвати здатність інтент-аналізу поглибити розуміння політичного поля діяльності.

Завдання дослідження:

1. Описати сутність даного методу:
  - A. Дослідити перелік понять, якими оперує даний метод.
  - B. Проаналізувати основні ідеї та методи, які є основними джерелами впливу на метод інтент-аналізу.
  - C. Описати перелік методичних принципів проведення дослідження методом інтент-аналізу.
2. Дослідити специфіку методу при дослідженні політичної сфери життя:
  - A. Сформулювати актуальність дослідження політичного дискурсу методом інтент-аналізу.
  - B. Описати існуючу практику дослідження політичного дискурсу методом інтент-аналізу.
  - C. Сформулювати специфіку та значення кожного підходу для дослідження політичного дискурсу.
  - D. Проаналізувати існуючі класифікації інтенцій в практиці досліджень політичного дискурсу.
3. Провести дослідження політичного дискурсу українського політики методом інтент-аналізу:

- A. Описати власний дослідницький підхід до досліджуваного явища та його методу.
  - B. Виокремити особливості проведення аналізу політичного дискурсу.
  - C. Провести дослідження крізь призму президентських дебатів.
  - D. Проаналізувати отримані результати згідно поставлених завдань.
4. Дослідити потенціал методу інтент-аналізу у дослідженні політичного дискурсу та реальності:
- A. Провести огляд основних переваг та недоліків методу інтент-аналізу у розрізі проведеного дослідження.
  - B. Сформулювати потенційні засоби вирішення виділених проблем.
  - C. Підвести підсумки проведеного дослідження на предмет здатності методу інтент-аналізу досліджувати політичний дискурс та реальність.

Розділ 1.

Інтенційність та її соціологічний аспект

1.1 Теоретичні передумови методу

1.1.1 Поняття інтенційності. Перед тим як описувати будь-який метод дослідження, тим більше науковий, необхідно зрозуміти та однозначно визначити ті теоретичні положення, які дозволяють йому інтерпретувати реальність, у нашому випадку соціальну, під певним кутом зору. Ці теоретичні положення торкаються в першу чергу понятійного апарату цього методу, оскільки він є певним екстрактом основних ідей та інтерпретацій яка теорія вкладає в нього. Звичайно, оскільки інтен-аналіз є науковим методом, в нього є такі теоретичні основи і їх предмет уваги починається з розуміння людської мови як такої, що є направленою на певний об'єкт.

Ця суб'єктивна направленість визначається дослідниками як інтенція і якщо брати як характеристику – то як інтенційність, і вона є вродженою характеристикою людської мови, вона відіграє величезну роль в розвитку мови та розвивається в людині на протязі всього життя [Ушакова,2000,с.5]. Але цей розвиток є нерівномірним за своєю суттю, оскільки в житті людини існують етапи що за власними ознаками є дуже різними, тому варто приділити увагу розвитку інтенційності в людині. В результаті проведених емпіричних дослідженнях дослідники виявили, що мова складається з двох інтенційних рівнів [Ушакова,2000,с.6-7]:

1. На першому рівні інтенційність полягає у тому, що вона має природу потреби організму. Ця тенденція характерна для майже всіх видів, у людини цей стан присутній навіть у немовлят. Необхідність цієї природної здатності людини полягає у тенденції немовляти сигналізувати про власний стан батькам, задля отримання певної уваги у зв'язку з якимось фактором. У більш дорослих дітей цей стан проявляється у так званій егоцентричній мові

– акценту на собі, та власних бажаннях і потребах. Звичайно, людина не існує лише на цьому рівні, оскільки людська мова з плином зростання дитини виконує все більше і більше функцій у зв'язку з залученням до все нових сфер життєдіяльності, і тому виділяється ще один рівень.

2. На наступному рівні, який дослідники визначають як комунікативний, мова людини складається з двох елементів: об'єкт мови, та відношення до нього. Для цього рівня є характерним не тільки суцільно орієнтація на означення власного стану, але й на інші об'єкти, які стають важливими для дитини під час процесу соціалізації. Кількість потенційних інтенційних об'єктів зростає у рази, крім цього, важлива особливість другого рівня полягає у багатоманітній формі відображення та побудови мови.

Найважливіша характеристика комунікативного рівня полягає у тому, що людина прагне бути зрозумілою, тому будує власну мову таким чином, щоб донести необхідну інформацію. А це значить що тут існує соціальна взаємодія, яка і є центром уваги соціологів. Реалізація власних намірів за допомогою мови дає нам багато інформації не тільки про сам суб'єкт, але й про той соціальний простір в якому реалізується цей намір, це також характерне для політичного простору, та, якщо триматися на мовленнєвому рівні – політичного дискурсу. Тому звертання до такого глибокого психологічного поняття інтенційності може дати багато інформації про таку глибоко соціальну сферу життя як політичну. Але для поглиблення розуміння інтенційності мови необхідно дослідити більш складні структури, які складаються з окремих інтенцій та дозволяють зрозуміти загальну направленість мови, яка дає змогу досліджувати соціальні процеси виражені в ній.

1.1.2 Структура інтенційності. Таких форм сучасна наука виділяє декілька, і всі вони є важливими засобами розуміння та інтерпретації реальності методом інтен-аналізу, розпочнемо з найбільш загально на рівні мови, окрім звичайно самої інтенційності. Інтенційний зміст мови – оскільки інтенції

виступають основою мови, вони утворюють значну частину її психологічного та соціального змісту, тому зазначений вище термін пов'язаний з цілями діяльності – суб'єктивними потребами [Павлова,2017,с.18]. Іntenційний зміст мови безумовно є багатограним, оскільки в мові існують велика кількість відносно гнучких засобів передачі необхідних смислів, що дозволяє простежити вплив не тільки психологічних процесів, але й соціальних. Тобто, поняття інтенційного змісту мову говорить нам про деяку виокремлену з мови направленість суб'єкта, яка реалізується в ній, та дає нам можливість аналізувати інтенції на більш високому рівні.

Іntenційна структура – наступний рівень осмислення інтенційності полягає у присутності в мові індивіда певної протоптаної доріжки, кожен крок якої складається з інтенції, та який надає їй певних смислових характеристик. Дослідники визначають таку сукупність скоординованих інтенцій як інтенційна структура, яка характеризується наявністю головних інтенцій, що утворюють функціональну специфіку направленості мови, разом з певними позиціями та об'єктами [Ушакова,2000,с.21].

Іntenційний простір певного дискурсу [Павлова,2017,с.21]. Звичайно індивід не реалізує власні мовленеві потреби у вакуумі – він завжди знаходиться у певній ситуації, яка прямим чином впливає на репертуар суб'єкта. Політик під час виступу перед потенційними виборцями скоріш за все задля донесення власного погляду на проблему не буде використовувати домашній сленг, оскільки його тоді не зрозуміють не тільки з боку сенсу мову, але й з боку тактовності та доречності. Дослідження і розуміння цього репертуару і утворює інтенційний простір певного виду дискурсу.

Для розуміння наступної специфіки роботи варто в'яснити, яке з цих описаних понять буде головуючим в ній, оскільки саме виходячи з нього, тобто його характеристик та особливостей, які будуть впливати на усі наступні підходи до досліджуваного об'єкту. Виходячи з того, що предметом роботи є використання методу інтен-аналізу у політичній сфері, розумним було б звернутися до поняття інтенційного простору дискурсу, в нашому

випадку – політичного характеру. Але ці всі програмні моменти майбутнього дослідження будуть розглянуті пізніше, зараз же наступним кроком буде виявлення іншої сторони теоретичних передумов методу – а саме джерела впливу на метод, це нам може дати розуміння певних методичних особливостей, а також покращить його специфіки.

1.1.3 Зв'язок інтент-аналізу з іншими підходами до дослідження мовленнєвого змісту. Дослідження, на основі методу інтент-аналізу, вимагає від дослідника розуміння існуючих течій в підходах до розуміння мови та її змісту, а також той вплив, які вони мали на інтент-аналіз. Основними джерелами впливу, на чію практику він опирається є: контент-аналіз, теорія мовленнєвих актів та дискурсу-аналіз.

З контент-аналізом інтент-аналіз зближує в першу чергу орієнтація на виділення компонентів контексту, а також деякі процедури виявлення вираженості категорій. Зберігаючи показники тексту, які важливі для контент-аналізу: хто, що говорить, по якому каналу, інтент-аналіз звертає більшу увагу на ті змінні, які важливі для дослідження інтенційності: наприклад, реакція співбесідника на певну інтенцію. Контент-аналіз завоював власне місце серед наукових методів завдяки таким компонентам (згідно з Б. Барельсоном [Павлова,2017,с.10]):

1. Об'єктивність. Можливість прийти до одних і тих самих результатів різним дослідникам, за допомогою використання усталеного категорійного апарату.

2. Систематичність. Цей апарат застосовується до всього об'єму досліджуваного матеріалу, виключаючи таким чином частковість підходу.

3. Кількісний опис. Наявність частотного аналізу дозволяє уникнути суб'єктивності при описі домінуючих та найбільш характерних змінних, за допомогою аналізу абсолютних та відносних показників.

4. Очевидність змісту. Досліджуваний фрагмент тексту зводиться до певного мінімального обсягу зі повним збереженням смислу, що дає змогу

досліднику значно зменшити ступінь та необхідність інтерпретації, це дозволяє підвищити рівень об'єктивності, яка є важливою при застосуванні будь-якого наукового методу.

Інтент-аналіз зберігає всі ці властивості, але оскільки його об'єкт зацікавленості дещо відрізняється, його погляд є більш спеціалізований: дослідження мотиваційних характеристик суб'єкта мови та засоби їх виокремлення. Вплив контент-аналізу як ми бачимо є більш методичним, але тим не менше мабуть найбільш важливим – принцип підходу до отримання якісних даних, можливо грає таку ж роль як принцип підходу до розуміння досліджуваного явища, оскільки останнє впливає на перше, та навпаки.

Теорія мовленнєвих актів. В середині двадцятого сторіччя уявлення про мову переводяться на акціональний рівень. Так дослідники Дж. Остін та Дж. Серль у власних працях сформувавши це уявлення як особливу форму поведінки, при цьому певні її положення набувають комунікативний сенс [Павлова,2017,с.12]. Створення розуміння того, що мова не концентрується довкола буквального сенсу, але й комунікативного значення, яке у Серля обумовлене конвенцією – значенням, яке є спільним для носіїв мови, та іллокуцією – наміром мовця, дає важливу передумову методу інтент-аналізу у сфері трактування мови як наміру.

Цим лише вплив теорії мовленнєвих не обмежується. Класифікація іллокутивних актів дає змогу створити типології інтенції, які є характерні для певного виду контексту. Ця класифікація була реалізована в одному з підходів, що є певним продовженням теорії мовленнєвих актів, який називається прагмалінгвістика. Дослідники цього підходу сформулювали правила, згідно яких реалізується наміри, прикази, обіцянки, з урахуванням уявлення суб'єкта мови стосовно адресату, його власних інтересів і т.д. [Павлова,2017,с.14].

Ці дослідження дали інтент-аналізу розуміння тонкої специфіки проявлених намірів, багатоманіття яких залежить не тільки від суб'єкту, але й від адресату. Вони одними з перших трактували мову у схожій з інтент-

аналізом традиції, тому вплив цієї теорії є таким великим – саме розуміння мови створює можливість до виділення наступних її особливих форм прояву, одну з яких досліджує метод дискурс-аналізу.

Оскільки інтент-аналіз стикається з певним соціальним контекстом, він вбирає в себе певні положення стосовно дискурсу, який традиційно досліджується в дискурс-аналізі. В його рамках досліджується реалізація в мові та спілкуванні впливу чинників які їх структурують, їх зв'язок з суспільними уявленнями та ідеями. Крім цього ці чинники торкаються таких сфер як ролі комунікантів, реакції слухачів, відносини комунікантів. Дослідження дискурсу дозволило відкрити важливість контексту, його форми впливу та джерела – це основні передумови до використання інтент-аналізу в соціології, оскільки її предметом зацікавленості є саме соціальне в мові. Ці та інші характеристики дослідник повинен тримати в розумінні при проведенні будь- якого інтент-аналізу.

Таким чином означені вище методи та теорії дозволили отримати достатнє велике поле для діяльності інтент-аналізу. Від основних принципів, які дозволяють досліднику отримати валідні данні, закладених контент-аналізом, до розуміння мови не тільки як опису стану речей, але й реалізації суб'єктивного наміру, згідно з наявними формами мови, які мають велику кількість засобів для реалізації, та дослідження тих умов, в яких відбувається комунікація, їх вплив на засоби мови, та ті ідеї, які на неї впливають. Розглянувши теоретичні передумови методу, варто звернутися до його методичної сторони, оскільки саме перша в нашому випадку впливає на другу, а тому давайте розпочнемо огляд методики з найменшої форми – одиниці аналізу.

1.2 Головні методичні принципи інтент-аналізу

1.2.1 Одиниці аналізу. Дослідження методики проведення дослідження вимагає в першу чергу звернутися до в'яснення специфіки одиниці аналізу, оскільки в аналізі документів, одиниця аналізу може варіюватися в залежності факторів не стільки текстових, або часових, скільки в особливих функціональних, зумовлених мовленевою специфікою, яка не завжди зводиться до чітких розмірів тексту.

Загальні вимоги до формування одиниці аналізу дискурсу за Г.Г. Почепцовим [Павлова,2017,с.22]:

- a) Одиниця аналізу повинна бути достатньо великою, щоб виражати значення.
- b) Вона повинна бути достатньо малою, щоби не виражати багато значень.
- c) Вони повинні бути легко ідентифікованими.
- d) Число одиниць повинна бути настільки великим, щоби з них можливо було зробити вибірку.

Вибір одиниць аналізу в інтент-аналізі залежить від такого фактору як тип досліджуваного дискурсу – відмінність в першу чергу створює діалогічні та недіалогічні дискурси. Різниця полягає в тому, що у випадку діалогічного дискурсу в аналізі головним є саме процес взаємодії двох чи більше співрозмовників – а точніше виділення парних реплік – закінчену смислову єдність, яка включає одну чи декілька інтенцій. Перша з пари реплік зав'язує розмову і вона тісно пов'язана з відповіддю, більше того вона її певним чином детермінує. У випадку ж недіалогічних форм дискурсу прийнято спиратись на висловлювання як одиницю аналізу.

В політичному дискурсу, а якщо брати конкретніше в політичних дебатах, які будуть предметом майбутнього дослідження, існує певний мікс з цих двох форм дискурсів. Звичайно, все залежить від правил дебатів, але

підходячи з загального уявлення, можна припустити що політики приймають участь у дебатах у розрізі індивідуального монологу (який має діалогічний характер), та власне діалогу з політичним супротивником. Тому ця відображена вище відмінність буде відігравати важливу роль в нашій подальшій роботі. Послідовність таких комунікативних реплік суб'єкта, які об'єднані спільною метою, утворює таким чином тактику розмови, або конверсативну тактику.

Крім дослідження конверсативної тактики співрозмовника, також існує підхід, який дозволяє зробити одиницею аналізу інтенційний патерн, за допомогою якого можна дослідити характер взаємодії співрозмовників. Він як одиниця аналізу має наступні ознаки [Павлова,2017,с.23]:

1. В його складі існують комунікативні кроки, які належать різним співрозмовникам (як мінімум двом).
2. Поміж кроками існує інтенційна узгодженість, яка може мати як підтримуючий так і відхиляючий характер: «попросити – погодитися/ухилитися».
3. Відповідні інтенції можуть знаходитися в сусідніх кроках, або можуть бути розділені декількома ходами співрозмовників.
4. Поліінтенційна репліка може створювати декілька інтенційних паттернів.
5. Інтенції, що формують інтенційний паттерн, зазвичай мають відношення до одного референційного об'єкту.

Важливим моментом для дослідження політичного дискурсу в розумінні інтенційного патерну є міра узгодженості між направленостями співрозмовників – цей показник може відображати ступінь включеності політиків у розмову, міру справжньої обговорюваності предмету розмови, що може допомогти нам у розумінні інтенційного дискурсу політичної сфери.

Наступним кроком варто звернутися від одиниці аналізу до виявлення інтенцій в тексті – оскільки маючи певну сукупність виділених одиниць, ми

не можемо приступити до аналізу без попереднього обговорення того як дістати з них ті направленості які важливі для нашого дослідження.

1.2.2 Виявлення інтенцій в тексті. Під час проведення аналізу виникає питання про засоби виявлення інтенцій в тексті – вони можуть бути вельми складними та розпливчатими, ускладнюючи таким чином інтерпретацію досліджуваного явища. З такою проблемою стикнулися дослідники й описали власний вихід із ситуації [Ушакова,2000,с.18]. Принцип підходу до розв'язання проблеми полягає в розробленні спеціальної техніки, яка дозволяє класифікувати інтенцію. Вона складається з двох кроків:

- 1) На першому кроці два експерти визначають конкретний зміст текстуального уривку, та очевидність інтенційного змісту.
- 2) У випадку неочевидності змісту, виконувалася спеціальна процедура, сенс якої полягає в створенні з уривку більш стисненого, ця робота була основана на декількох правилах:
  - a. Вираження тексту за допомогою якомога коротших формулювань
  - b. Зберігання лексики оригіналу.
  - c. Нехтування другорядними вираженнями та характеристиками.
  - d. Окремі мовленнєві фрагменти, в стиснутій формі позначаючи включені елементи змісту, відокремлювалися та виводились для окремої кваліфікації.
  - e. У випадках очевидності інтенцій, вони залишалися без змін, і в відповідній графі протоколу дослідники ставили позначення id. (те ж саме).

Маючи на руках одиниці аналізу та методику виявлення інтенцій варто звернути увагу на те, що робити з інтенціями, це питання полягає у двох напрямках, які вибираються дослідниками в залежності від характерності його аналізу – створення типології інтенцій та формування категорійного апарату.

1.2.3 Типологія інтенцій. Наступним важливим питанням після визначення одиниці аналізу є проблема утворення типології, оскільки саме на цьому рівні розкривається дослідницький підхід до явища, її створення в інтент-аналізі пов'язана з вже згаданою теорією мовленнєвих актів, в термінах теорії, поняття інтенції співвідноситься з поняттям іллокуції.

Дж. Серль, один із представників цієї теорії, обмежує кількість мовних актів, які мають певну іллокуцію – як вже було згадано, комунікативним наміром мовця [Павлова,2017,с.24]. Цей підхід став основою типології, згідно якої існують 5 типів мовних актів:

- Репрезентативи. Мета – означення певного положення справ.
- Директиви. Намагання домогтися дії від адресату.
- Коміссиви. Підкреслити обов'язок виконання дії суб'єктом.
- Експресиви. Передача аспектів психологічного стану мовця.
- Декларації. Констатація факту.

Ця типологія може стати базовою для багатьох підходів дослідників, хоча вона не є єдиною, тим більше сам підхід представників теорії мовленнєвих актів критикують за надмірну теоретичність. Певний вид дискурсу не дозволяє обмежитися стандартним набором актів, його специфіка може вимагати від дослідника виділяти зовсім інше, наприклад в політичному дискурсі класично виділяють апологізацію – намагання підкреслити власні позитивні сторони, тому в сучасній науці існує багато підходів до створення типології, і не варто зациклюватись лише на одній з них, оскільки всі вони створені для свого специфічного розуміння досліджуваного явища.

1.2.4. Принципи формування категорійного апарату. При науковому підході до досліджуваного явища важливим етапом роботи є формування дослідницької системи, яка буде мати власний чіткий предмет дослідження, з якого природнім чином будуть випливати завдання, які досліднику необхідно

вирішити за для отримання бажаного результату. Одним і з завдань, з якими стикається будь який дослідник при використанні методу інтент-аналізу є робота над категорійний апаратом: по перше – не всі випадки потребують його створення, по друге – у випадку необхідності побудови потрібно слідувати певним вже встановленим у досвіді та практиці принципів та правил [Павлова,2017,с.28].

Основні складові дослідницького апарату в практиці це три види категорії:

1. Референційні об'єкти – те, на що направлена свідомість спікера (категорія «ми», «вони», «третя сторона» і так далі).
2. Іntenції – розуміються як направленість суб'єкту, яка описує якийсь стан свідомості спікера.
3. Комунікативні направленості співрозмовників – характерна сукупність іntenції, яка формує функціональну специфіку розмови.

Крім цього, також важливо навести певні положення стосовно формування власних категорій [Павлова,2017,с.28]:

1. Потрібно встановити рівень, на якому ступінь загальності-конкретності категорій буде достатньо гармонічним, щоби не зробити категорії сильно абстрактними, або диференційованими.
2. Збереження повноти охоплення категорій іntenційного змісту.
3. Диференційні ознаки повинні бути критерієм, за яким виділяються категорії та встановлюються їх функціональні межі.
4. Категорії повинні бути природньо вихо дити з тієї структури розуміння об'єкту, яку формує науковець в ході проведення дослідження.

Висновки

В даному розділі були проаналізовані такі важливі структурні одиниці інтент-аналізу як: основний понятійний апарат, який дозволив створити картину поля діяльності інтент-аналізу, поняття іntenції, як суб'єктивної

направленості, інтенційної направленості змісту, яка трактує мову суб'єкта в дусі задоволення певних власних цілей та потреб. Іntenційна структура описує певну сукупність більш менш гомогенних за направленістю інтенцій, яка характерна для мови певного мовника, та інтенційний простір дискурсу, поняття, що описує ті чинники та фактори, що можуть простягатися від умов розмови до рольових позицій комунікаторів, які впливають та структурують інтенційні направленості та засоби їх задоволення суб'єкта.

Наступним кроком описувалися основні теоретичні, аналітичні течії та методи, які вплинули на формування інтен-аналізу. Таких напрямків було виділено три: контент-аналіз, теорія мовленнєвих актів та дискурс-аналіз. Вплив контент-аналізу стосувався більше підходу до роботи з дослідницьким матеріалом – текстом, відео або аудіо контентом. Ці принципи торкаються забезпечення кількісної інтерпретації об'єкта, що дає можливість усунути частковість, та засоби зведення матеріалу до стану, в якому інтерпретація дослідника потрібно в найменшому ступені – це дозволяє зменшити суб'єктивний вплив на досліджуване явище.

Теорія мовленнєвих актів власними ідеями відкрило дорогу інтенційному розумінню мови - розуміння мови не тільки як інформативної одиниці, але й комунікативної. Це дало змогу відкрити суб'єктивні цілі в мові – перетечу інтенції, загальноприйнятні засоби обслуговування цілі, а також їх види. Дискурс-аналіз дозволив розширити розуміння та аналізу мови до меж соціального простору, який тим чи іншим чином впливає на зміст та засоби досягнення власних цілей.

Далі було проаналізовані такі важливі методичні питання як одиниці аналізу – а точніше принципи їх розуміння та вияву, основи, які дозволять досліднику побудувати власну типологію інтенцій – тут опорою може стати теорія мовленнєвих актів, але потрібно враховувати особливості власного об'єкту дослідження. Також було описано засоби вияву інтенцій в тексті – зведення до мінімальної смислової одиниці, та засоби доведення до цього

стану, а також принципи формування категорійного апарату – прийнята процедура створення власних категорій та досвід минулих досліджень.

В наступному розділі, ми нарешті перейдемо від теорії методу до трактування політичного дискурсу та його дослідження.

Розділ 2.

Політичний дискурс та його соціологічна інтерпретація

2.1 Практика дослідження політичного дискурсу

2.1.1 Актуальність дослідження політичного дискурсу. Після завершення огляду теорії методу та огляду основних питань методики, прийшов час звернутися до власне його використання в соціологічній сфері. Для того щоб правильно провести цей перехід, варто розпочати з актуальності дослідження сфери зацікавленості дослідника.

В чому полягає актуальність дослідження політичного дискурсу в Україні? В першу чергу, дослідження власне політичної сфери для соціологів становить особливий інтерес – вона є одним з центрів впливу на формування та розвиток суспільства. За допомогою політики, громадяни залучаються у суспільний процес державотворення, що грає важливу роль в забезпеченні політичної єдності громадян та легітимації держави. На основі політичної легітимації держава має змогу проводити ту чи іншу політику, оскільки основа її проведення – це наявність політичної влади її руках. Політична легітимація – основа забезпечення державної влади, тому що ідеї, які її формують, повинні сприйматися громадянами, як такі, що мають під собою обґрунтування влади.

Роль політичного дискурсу в цьому процесі є достатньо великою. В ньому ми можемо побачити ті політичні ідеї та цінності, які є важливими для цього суспільства, як в ньому суспільстві розуміють та інтерпретують політичний процес та як розуміється розвиток його та держави. Наступним постає питання як досліджувати політичний дискурс, який підхід має змогу надати нам бажану картину певного суспільства, складові якої перераховані вище. Одним із можливих засобів реалізації поставленої мети, є звернення до політичних промов центральних політичних гравців держави, які є

представниками головних політичних посад в ній. Найважливішою посадою в багатьох демократичних держав, в тому числі і в Україні є президентська посада. Але було б правильно звернутися до тих випадків, коли кандидати борються за цю посаду, оскільки саме під час власних кампаній вони застосовують весь той арсенал задоволення власних цілей, суть якого прийнята у суспільстві, тобто вони діють з опорою на політичний дискурс країни.

Ці випадки найкращі ілюструють в собі політичні дебати основних кандидатів на посаду президента – у випадку України вони відбуваються під час другого туру змагань за крісло. Чому саме другий тур ? Причина полягає в різниці природи завдань поставлених політикам між першим та другим туром. Під час кампанії першого туру кандидатів на пост президента достатньо багато – а тому електоральний пиріг не буде мати великого шматочку невизначених кандидатів.

Щоправда, якщо звернутися до українських реалій, де завжди була велика частка тих що не визначилися та велика кількість громадян, які просто не ходять на вибори, можна припустити що різниці особливої немає. Але це не зовсім так, завдання у першому турі потрапити у другий, а це головним чином досягається за допомогою консолідації власних виборців, тоді як у другому турі к початковому числу невизначених ще додаються ті, хто голосував за інших політиків – частина електорального пирога зростає і тут політикам потрібно звертати їх на свою сторону, а це досягається за допомогою власного позиціонування. Центральним моментом цього позиціонування є політичні дебати, оскільки саме на них кандидати зустрічаються обличчя до обличчя з власними ідеями, цінностями. І тут найкраще продемонстрований політичний дискурс українського суспільства. Тобто політичні дебати у другому турі і є тією сферою дослідження на яку варто звернути увагу.

Зрозумівши специфічну сферу підходу до об'єкту, а саме аналізу політичних дебатів, варто звернутися до практики проведення досліджень у цій сфері, що надасть розуміння підходів інших науковців.

2.1.2 Досвід дослідження політичного дискурсу. В сфері методу інтенціонального аналізу існує широка практика його використання в сфері політики (наприклад тут [Ушакова,2000,с.41;Мазурок,2012; Павлова,2017,с.41]. Ці дослідження здебільшого торкалися сфери формування інтенційних структур політиків, які приймали участь у тих чи інших програмах.

Наприклад [Ушакова,2000,с.21] в дослідженні дебатів перед виборами до Державної Думи та президентських виборів, були проаналізовані основні компоненти, що утворювали інтенційний простір передвиборчого дискурсу. Були виділені основні референційні об'єкти на які спиралися виступаючі: направленість на себе, політичного противника, на дійсність та на третю сторону. Крім цього дослідники провели аналіз інтенційних направленостей на ці референційні об'єкти: у першому з перелічених це представлення себе з вигідних позицій, у наступному це дискредитація, на дійсність – аналіз, та здійснення впливу на третю сторону.

Крім цих двох компонентів науковці розглянули ті характерні інтенції, які задовольняли інтенційну направленість на референційний об'єкт – як здійснювалася апологізація (виставлення себе з позитивної сторони), як здійснювалася дискредитація супротивника (наприклад, за допомогою аналізу дійсності, критики дій), як оточуюча дійсність була використана в апологізації та дискредитації протилежної сторони, та зроблена класифікація інтенцій, яка буде розглянута пізніше.

Можливо найбільш важливою стороною дослідження для соціології, хоча дослідження відносилось до психологічної сфери, були результати інтерпретації отриманих результатів в контексті інтенційної структури виступів, яка мала суворо ієрархічний характер.

Верхнім рівнем інтенційної ієрархії є направленість на адресата, всі засоби, всі інші референційні об'єкти ставилися в залежність від головної мети виступів – здійснення впливу на потенційних виборців. Цей факт доводить припущення в пункті 2.1.1, що політичні дебати є важливими для політиків, оскільки саме на них досягає апогею їх позиціонування на політичній площині. А значить, що розуміння дебатів як декларування політичних ідей та цінностей прийнятих у суспільстві має під собою певний ґрунт, хоча б у направленості політиків під час дебатів, що є основою даного розуміння.

Також в практиці досліджень існують приклади дослідження метафорики подібних виступів, особливості інтенційних направленостей в діалогах, їх структура та роль комунікаційного чинника – направленість на співрозмовника та роль ведучого та його засоби впливу на розмову [Ушакова,2000,с.55].

Проблема цих дослідженнях полягає в тому, що в першу чергу вони психологічні. Вони орієнтовані на більш конкретний бік аналізу виступів – засоби задоволення інтенційних потреб – у розрізі референційних об'єктів, або метафорики, тощо. Завданням даних досліджень було скоріше продемонструвати застосування методу в політичній площині. Це дає багато корисної інформації для проведення власного дослідження. Але ця орієнтованість на технічний бік, не розкриває більш глибокий пласт існування політичного дискурсу про який говорилося у актуальності дослідження – політичних ідеях, уявленнях які скриваються за наявними референційними об'єктами, засобами позиціонування в середині них, наприклад. Це, звичайно не проблема дослідників – їх завдання, як вже було обговорено та сфера, зовсім інакші від тієї які намагаємося розробити в цій роботі.

Що ж до соціологічного підходу до політичної активності за допомогою інтент-аналізу? Існує приклад інтент-аналізу виступів українських політиків на ток-шоу [Мазурок,2012]. В цьому дослідженні

метою було дослідити сутність основних смислів виступів основних лідерів опозиційних партій (дослідження 2012-го року) та аналіз об'єднаних намірів серед них перед парламентськими виборами. Результатами дослідження був аналіз засвідчених інтенційних нахилів політиків в контексті вище зазначених завдань. Важливим в цьому дослідженні була апробація категорійного апарату, який розробила Т. Ушакова початково для цілей психологічної науки, в соціологічній сфері [Ушакова,2000,с.42].

Але знову ж таки, слід сприймати це дослідження радше як спробу використати методу на політичному полі діяльності, ніж як аналіз політичної дійсності. Тому, варто перейти до формування власного підходу розуміння політичних виступів та їх аналіз.

2.2 Формування дослідницького підходу до аналізу політичного дискурсу за допомогою інтенс-аналізу

2.2.1 Існуючі класифікації. Як вже зазначалося в пункті актуальності дослідження політичного дискурсу, те що лунає на дебатах, виступах, певним чином відображає політичну реальність даного суспільства. Наприклад, політик промовляє що його політичний опонент свідомо не підіймав зарплатні звичайним людям в часи коли він був прем'єр-міністром. І якщо описувати ті висновки, які можна зробити з цієї фрази стосовно політичного дискурсу суспільства, то серед них будуть декілька: перший, що намагання грати на емоціях виборців цією фразою, говорить нам про те, що характер боротьби між політичними силами прийнято відображати як боротьбу грубо кажучи добра та зла, друге це уявлення про політичну владу як таку – направленість на персону є дуже великою, оскільки вона (ця персона) може проводити глобальну політику в країні персонально – це звинувачення у всіх гріхах. Ці два пункти, можуть нам сказати дещо про політичний простір даного суспільства при верифікації подібних висловів, оскільки ці ідеї не

взяті зі стелі, а з самого суспільства в чистому вигляді, лише змінні в них різні.

Отже, аналізувати наміри, та засоби їх задоволення задля подальшої оцінки політичної реальності має сенс, але постає питання – як виявити ці наміри, а також засоби їх задоволення? Для цього варто звернутися до вже існуючих засобів виявлення інтенцій – а саме класифікації інтенції Т. Ушакової [Ушакова,2000,с.42]. Всього в ході досліджень передвиборчих виступів на пост кандидата в президенти РФ було виявлено 27 інтенцій:

1. «Презентація» - представлення кого-небудь в позитивному вигляді.
2. «Самопрезентація» - представлення себе в позитивному вигляді.
3. «Неявна самопрезентація» - самопрезентація виражена без прямого вказування на об'єкт позитивної оцінки.
4. «Відведення звинувачень» - заперечення приписуваної кому-небудь вини.
5. «Самовиправдання» - приведення аргументів з метою доведення власної невинуватості.
6. «Відведення критики» - заперечення негативних суджень о людях або/чи їх дій.
7. «Критика» - негативні судження о людях та їх дій.
8. «Самозбереження» - вираження невизначеного відношення до теми, ситуації, або діючих обличь.
9. «Дискредитація» - приведення фактів чи аргументів, що підривають довіру к комусь або чомусь, зменшуючи їх авторитет.
10. «Звинувачення» - приписування кому-небудь якоїсь вини, признання винуватим чимось.
11. «Безособистісне звинувачення» - звинувачення, при якому винуватці негативних дій не описуються.
- 12.«Самокритика» - критика направлена на самого спікера.
13. «Викриття» - розкриття, чийсь неблаговидних дій, якостей.

14. «Протистояння» - виявлення протилежних позицій, які є непримиримими.
15. «Загроза» - залякування, обіцянка спричинити комусь неприємність.
16. «Безособистісне викриття» - викриття, при якому об'єкти не називаються.
17. «Розмежування» - виявлення відмінностей в позиціях чи думках.
18. «Спонування» - призив до якоїсь дії.
19. «Попередження» - застереження, о можливих наслідках дій, подій.
20. «Заспокоєння аудиторії» - наведення аргументів або фактів з метою заспокоїти аудиторію.
21. «Відмова у проханні» - заперечення можливості виконання прохання.
22. «Кооперація» - вираження відношення, направлено на залучення до участі в сумісних діях.
23. «Аналіз +» - заснований на фактах розбір теми, яке має в собі позитивне відношення до діючих осіб.
24. «Аналіз -» - заснований на фактах розбір теми, яке має в собі негативне відношення до діючих осіб.
25. «Аналіз» - заснований на фактах розбір теми, яке має в собі нейтральне відношення до діючих осіб.
26. «Оцінювання +» - позитивне судження осіб та їх дій.
27. «Інформація» - наведення точних даних та фактів.

Проблема цієї класифікації, в контексті дослідження політичного дискурсу, полягає в недостатній специфікації виділених інтенцій. Звичайно, наприклад, існуючий поділ категорії аналізу може вистачити для формування уявлення стосовно політичного дискурсу, але зміст цієї інтенції дасть нам другу частинку досліджуваного пазлу, та більше корисної інформації у сфері політичних цінностей та правил, для кращого охоплення політичної реальності. Тобто лише направленості як такої недостатньо для повного аналізу, тому також необхідна певна класифікація всередині категорії. Але

спочатку потрібно систематизувати власний погляд на досліджуване явище, за допомоги формування програми дослідження.

Розглянувши основні дослідницькі підходи до дослідження політичного дискурсу варто проаналізувати специфіку власного підходу та виходячи з неї сформулювати засоби досягнення поставлених цілей дослідження, тому ми переходимо до наступного розділу цієї роботи, де ці описані проблеми будуть розглянуті детальніше.

Розділ 3.

Дослідження політичного дискурсу в розрізі президентських дебатів

3.1 Програма дослідження

3.1.1 Дослідницький концепт. Отже політичний дискурс – це сукупність "всіх мовних актів, які використовуються в політичних дискусіях, а також правил публічної політики, освячених традицією і перевірених досвідом" [Русакова, 2006]. Оскільки існуючий політичний дискурс має своєю основою певну політичну реальність – основні ідеї та цінності політичного характеру, можна припустити, що дослідження політичного дискурсу дозволить нам дослідити політичну реальність у певній мірі.

Тому **об'єкт дослідження** – український політичний дискурс .

Предмет дослідження – інтенційність вітчизняного політичного дискурсу, що транслюється через президентські дебати.

Мета дослідження – продемонструвати можливості методу інтен-аналізу дослідити український політичний дискурс в розрізі президентських дебатів.

Завдання дослідження:

1. Сформувати класифікацію інтенцій, що будуть аналізувати необхідну сторону предмету дослідження.
2. Проаналізувати структурні фактори впливу не ціннісного характеру, які створюють обмеження характеру виступів.
3. Провести дослідження на основі побудованої класифікації.
4. Проаналізувати отримані дані.

Побудова класифікації інтенцій. На основі вже виділених та досліджених референційних об'єктів та інтенційної структури згаданої в пункті аналізу літератури (Пункт 2.1.2), ми отримуємо основні об'єкти, з якими нам

доведеться працювати: «направленість на себе», «на політичного противника», «на дійсність» та «на третю сторону». Оскільки найвищим рівнем інтенційної структури є глядачі-виборці, які входять до «третьої сторони», то вона видаляється з класифікації, оскільки всі наявні інтенції будуть в тому числі направлені на третю сторону. На нашу думку, та й на думку вже згаданих дослідників, ті інтенції що входять до «Ситуації» складають найнижчий рівень ієрархічної структури. Тобто два елементи, що знаходяться вище – «Направленість на себе» та «Направленість на політичного противника» детермінують інтенції «Ситуації». Отже, можна включити направленість на «Ситуацію» в дві вище направленості – створити певний розріз, в якому буде досліджуватися засоби взаємодії інтенції спікера з дійсністю, яку включає аналіз «Ситуації». Тобто, можна сказати, що необхідно створити один кодифікатор, в якому буде досліджуватися позиціонування «Ситуації» в суспільстві в розрізі – «Направленості на себе» та «На політичного противника». Крім цього в аналізі «Ситуації» ми можемо побачити певний спосіб позиціонування, який залежить великим чином від політичного дискурсу певного суспільства.

Наступним кроком необхідно виділити другий компонент інтенції – крім аналізу дійсності. На дебатах завжди існує інший рівень розмови – коли спікер оголошує план власних дій. План власних дій також залежить від політичного дискурсу, оскільки набір методів та цілей завжди узгоджується з загальноприйнятою думкою. Тобто ці два компоненти формують певну невелику структуру дебатів та важливих суспільних об'єктів: аналіз дійсності політика та план власних дій.

На наступному етапі потрібна більша специфікація виділених «зрізів». Для цього варту зазирнути у логіку позиціонування в «зрізах». У першому з них політик може бути направлений на «Себе» в таких формах: презентації та критики. Презентація власної дійсності розпочинається з об'єкта (хто відповідальний, або хто діюча означувана особа), який предмет позиціонування дійсності: ступінь конкретності означуваних результатів. « Я

приніс Вам за ці 5 років розвиток та щастя», або «Наша команда принесла зростання економічного розвитку на 5 % щорічно». Відмінності між прикладами - це показник різних прийнятих у суспільстві практик, якщо це буде як узагальнена характеристика всього виступу. Наступним кроком важливо розглянути як позиціонується ми-критика – її поділ на інтенції повинен описувати засоби реагування на неї. Ці інтенції гарно виділені у вищенаведеній класифікації Т. Ушакової.

В категорії «Направленість на політичного противника» існує підкатегорії об'єкту та предмет, такі ж як в попередньому абзаці, та направленість на критику і її специфічні складові як: оцінка діяльності – як вона позиціонується. Крім цього важливо виділити позитивну сторону відображення противника – вона буде за змістом такою самою як і «Презентація».

Далі потрібно провести таку саму процедуру з «планом власних дій». В «Направленості на себе» в категорії «Презентації» все так само, окрім того, що направленість на предмет «плану» становить обіцянки, а не характер відображення результатів. Крім цього важливий акцент для дослідження дискурсу становить наголошення на тривалості досягнення результатів. В «Направленості на політичного противника» зміни такі ж самі. Нижче приведені інтенції виділені за принципом описаним вище, та принципами виділення категорій, які були описані у пункті 1.2.4 цієї роботи. «Ми» = «Направленість на себе». «Вони» = «Направленість на політичного противника».

1. Розріз «Ситуація»:

1.1.1 Категорія «Ми» - «Презентація»:

А. Для того щоб розуміти асоціативність цієї категорії варто виділити таку підкатегорію як «Об'єкт» в якій будуть такі інтенції як: **політик, команда політика, ми-громадяни, не наголошено.**

Б. Підкатегорія «Предмет»: **абстрактні результати** – конкретно ненаголошені позитивні результати діяльності, **тематичні результати** –

конкретно ненаголошені позитивні результати діяльності у певній сфері, **предметні результати** – конкретно наголошенні позитивні результати діяльності, **не наголошено**.

1.1.2 Категорія «Ми» - «Критика»:

А. Підкатегорія «Сприйняття»: **відведення критики, самокритика, зустрічна критика, самовиправдання, прийняття критики** Визначення відповідні до класифікації Т. Ушакової наведеної вище, прийняття критики – згода з негативними судженнями направленними на суб'єкт.

1.2.1 Категорія «Вони» - «Критика».

А. Підкатегорії «Об'єкт»: **політик, команда політика, фінансові групи, вони-громадяни, зв'язок з певними зовнішніми силами, суб'єктивна характеристика, не наголошено**. Наголошений об'єкт негативних характеристик.

Б. Підкатегорія «Діяльність»: **невиконання дій, невиконання плану, умисні дії, виконання дій для інших, помилки в діяльності, не наголошено**. Причини, які спонукали звернутися до критики.

В. Підкатегорія «Предмет»: **абстрактні результати, тематичні результати, предметні результати, не наголошено**.

1.2.2 Категорія «Вони» - «Презентація».

А. Підкатегорія «Об'єкт»: **політик, політична група, громадяни, інше**.

Б. Підкатегорія «Предмет»: **абстрактні результати, тематичні результати, предметні результати**.

2. Розріз «Вихід із ситуації»:

2.1.1 Категорія «Ми» - «Презентація».

А. Підкатегорія «Об'єкт» в якій будуть такі інтенції як: **політик, команда політика, ми-громадяни, не наголошено**.

Б. Підкатегорія «Предмет»: **абстрактні обіцянки** – конкретно ненаголошені обіцянки результатів майбутньої діяльності, **тематичні**

обіцянки – конкретно ненаголошені обіцянки результатів майбутньої діяльності у певній сфері, **предметні обіцянки** – конкретно наголошені обіцянки результатів майбутньої діяльності, **не наголошено**.

В. Підкатегорія «Акцент на тривалості реалізації»: **акцент на часову проміжку (тривалий, нетривалий), відсутність акценту**. Кожна обіцянка або оголошений план дій, має в собі вимір тривалості, зосереджений у словах, та натяках.

2.2.1 Категорія «Вони» - «Критика».

А. Підкатегорії «Об'єкт»: **політик, команда політика, вони-громадяни, фінансові групи, зв'язок з певними зовнішніми силами (країнами), суб'єктивна характеристика, не наголошено**.

Б. Підкатегорія «Предмет»: **невиконання дій, невиконання плану, умисні дії, виконання дій для інших, не наголошено**.

В. Підкатегорія «Діяльність»: **нереальність виконання – відсутність умов в країні для виконання обіцяного, пагубність для країни/певної соціальної сфери/ певної соціальної групи – результати виконання обіцянки спричинить погіршення ситуації у виділених напрямленостях, задоволення потреб фінансових груп . Причини, які спонукали звернутися до критики**.

Г. Підкатегорія «Акцент на тривалості реалізації»: **акцент на часову проміжку (тривалий, нетривалий), відсутність акценту**.

3.1.2 Особливості аналізу отриманих даних. Під час дослідження президентських дебатів варто включити в розуміння явища політичного дискурсу важливі моменти, що можуть впливати на інтенції учасників. Такими факторами можуть бути правила проведення дебатів, вони встановлюють формат розмови – з чого складаються дебати (привітання, виступ за темою, питання, обговорення у різних співвідношеннях) та часові обмеження на виступи кандидатів. Кандидат на основі першого фактору та

другого буде по різному будувати власну розмову, а отже, його інтенційні направленості будуть коливатися в тому числі.

3.2 Проведення дослідження та аналіз отриманих результатів

3.2.1 Початковий етап дослідження.

На початку проведення дослідження необхідно зайнятися відбором існуючого матеріалу, який відповідає меті та логіці дослідження. Для цього ми шукали матеріали записів дебатів перед другим туром президентських виборів за всі періоди незалежності України. Всього відомо про існування цілої низки дебатів перед другим туром:

- 1994-й рік. Дебати між Леонідом Кучмою та тогочасним президентом України Леонідом Кравчуком.
- 2004-й рік. Дебати між Віктором Ющенко та Віктором Януковичем. Відбулися двічі, оскільки результати другого туру були скасовані, та був проголошений третій тур голосування, перед якими і відбулися дебати.
- 2010-й рік. Дебати за участі Юлії Тимошенко. Інший кандидат, Віктор Янукович не з'явився на них.
- 2019-й рік. Тут історія цікавіша, кандидати в президенти Володимир Зеленський та Петро Порошенко провели дебати тричі: два рази П. Порошенко, та один раз разом, на стадіоні НСК «Олімпійський».

Тому пошук матеріалів відбувався саме за цими дебатами в мережі інтернет. Були знайдені дебати 2004-го року – але лише перед саме другим туром, також дебати 2010-го року та всі дебати 2019-го року – всього 5 з 7. Але дебати П. Порошенко у 2019 році на стадіоні було вирішено не включати до дослідження через те, що там були скоріше не дебати а період очікування іншого кандидату. Одиниця аналізу в дебатах залежить як ми пам'ятаємо,

від типу інтенцій. А він залежить від правил проведення дебатів, тому розпочинати аналіз слід саме з правил дебатів.

3.2.2 Дебати 2004-го року

Правила дебатів. Згідно них кожен виступаючий має вступне слово, яке складається з 3 хвилин, наступними йдуть 4 блоки питань на обговорення: соціальна політика, економіка, внутрішня політика, зовнішня політика. Кожен виступ складається з 10 хвилин, в рамках нього виступаючий має право задати питання іншому, при чому він буде відповідати на нього в межах наданого йому часу. Тому ми маємо такі умови, де кожен політик може сконцентруватися на певній темі, та має змогу детально пройтися по аналізу ситуації в країні, і засобах виходу з неї. Одиницею аналізу таким чином виступає окремий вислів кандидата в президенти.

Основні результати за «розрізами»

В рамках розрізу мови, інтенції учасників дебатів – В. Януковича та В. Ющенко мали пропорцію 87% на 13% на користь розрізу «Аналіз ситуації» (з основними результатами дослідження можна ознайомитися у додатку 1-3). В рамках цього розрізу політики зверталися частіше до категорії «Вони» у власних виступах ніж до категорії «Ми» (Див.Дод.2). В категорії «Ми» політики прогнозовано зверталися саме до власної презентації, взагалі особистісна реакція на критику з боку кандидатів за всі дослідженні дебати зустрічалася лише один раз саме в цих дебатах, у категорії «Вони» учасники вдавалися тільки до критики суперника (Див.Дод.1).

«Ми-ситуація»

Тепер давайте проаналізуємо як відбувалося позиціонування політиків в рамках презентації в «Аналізі ситуації» (Див.Дод.1). Кандидати в рамках цього елемента інтенційної структури використовували радше ототожнення з власною персоною. У В. Януковича за відсотковим показником використання власної персони як презентації набагато сильніше домінує ніж з командою на відміну від В. Ющенко. На нашу думку це пояснюється характерністю

спроби позиціювання останнього як програмного політика, Віктор Федорович намагався показати себе як керівника-господаря, ці дві відмінності яскраво простежуються на початку дебатів під час вступного слова.

Що ж до предмету презентації то тут лідером є акцент на предметних результатах – конкретно наголошених результатах власної діяльності (Див.Дод.1) Цікаво поглянути на це у комбінації з зверненням до цієї ж інтенційної направленості, але під час критики опонента. Як можна побачити з даних, в критиці кандидати більше акцентують увагу на абстрактних результатах діяльності ніж коли оцінюють власну діяльність. На нашу думку це не є випадковим фактором. Це пов'язано в першу чергу з тактикою відведення акцентів. Коли існує високий рівень інтенцій з наголошенням на абстрактних результатах, це можна проінтерпретувати як демонстрація власних результатів як більш менш очевидних та однозначних. Коли таких результатів немає, або їх набагато менше ніж хотілося б, політик має викручуватися. На нашу думку це робиться завдяки використанню предметних результатів та тематичних результатів (у меншій мірі) діяльності – вони просто беруться у більшому співвідношенні, для розмиття реальності та звернення на її окремі, вузькі сторони прояву. Під час критики опонента абстрактні результати використовуються більше як засіб звернення увагу на загальну ситуацію, з подальшим використанням конкретики – тут вони поєднані більш послідовно, ніж під час презентації.

Тепер давайте звернемося до сприйняття критики кандидатом (Див.Дод.1). Власне реакція на критику була зафіксована лише один раз за весь період дебатів. Можна прямо сказати що вона просто ігнорувалася. Це нам каже багато про сприйняття дебатів політиками, та суспільством, до цього моменту ми звернемося більш детально коли будемо аналізувати ці дебати більш комплексно.

«Вони-ситуація»

Критику опонента кандидати використовують в якості зведення до конкретної персони опонента, та використання акценту на зв'язок з фінансовими групами та на суб'єктивних характеристиках (Див.Дод.1). Це говорить про рівень відповідальності та повноважень прийняті в політичному житті країни. Разом з таким же параметром презентації, ми бачимо картини здебільшого суб'єктивної відповідальності – персони політика (в цьому випадку прем'єр-міністра оскільки обидва кандидати ними були) сприймається як центр політичних рішень, від якої залежить все. Якщо звертатися до наукової літератури, то у дослідженнях такий тип позиціонування характерний для постдемократичного суспільства, детальніше відповідність цієї концепції демократії характерним особливостям дебатів буде розглянута у комплексному аналізі [Крауч,2010, с.13].

Тепер давайте зупинимося на характері діяльності, за яку критикують опонента. Можна побачити, що негативна діяльність політика трактується здебільшого як умисні дії, виконання дій для інших (Див.Дод.1). Це означає, що уявлення, які транслиуються політиками, стосовно політичної дії має характер рівня хороших та поганих дій, акцент ґрунтується на моральності дії, а не на їх логіці.

«Вихід із ситуації-Ми»

Під час позиціонування власних намірів стосовно майбутньої політики кандидати в дебати використовували більш менш рівномірно об'єкти презентації, з більшим домінуванням власного відображення (Див.Дод.3). Причиною більшого різнобарв'я полягає у залучені інтенції «Ми-громадяни» в якій політик акцентує увагу на спільності майбутніх дій, та досягнень.

Що ж до акценті на тривалості реалізації наміру, то в більшості випадків політики не використовують якийсь акцент на тривалості дії (Див.Дод.3). Кандидати виконують просте позиціонування власних обіцянок, не роблячи акцент на тривалості, можливо це означає що політика

сприймається в суспільстві та відображається лише як дія, а не як швидкі рішення.

Комплексний погляд

Як вже було наголошено у «Ми-презентація» та «Вони-критика» політик розуміється як центральна особистість в політиці від якої все залежить. Ця позиція являє собою вельми ясний симптом того стану демократії який К. Крауч називає постдемократія [Крауч,2010, с.13]. Постдемократія – це стан суспільства, за яким при збереженні всіх демократичних правил та законів, відбувається недемократичний рух в сфері елітизації політичного середовища та зменшення ролі та участі в політиці ширших верств населення [Крауч,2010, с.19]. Персоналізація, як характерна принада політичного дискурсу, означає що суть політики не зводиться до програм, а лише до харизматичних якостей та наявності чорних плям у біографії. Нормативні цінності дискурсу мають характер оціночних суджень та критики опонента. Як ми бачимо критика діяльності не засновується на зверненні до помилок, а до «поганих» та «хороших» дій політиків. Причиною цього явища, на нашу думку, є зростання настроїв контролю за владою – негативний активізм за К. Краучем [Крауч,2010, с.29].

Як оцінюється дія політика? В залежності від власного політичного погляду вона буде варіюватися на тому чи іншому рівні. Проблема постдемократії полягає в тому, що формування загальної політичної повістки в таких суспільствах ускладняється через низький рівень залученості соціальних груп в політиці [Крауч,2010, с.27].. Це так званий «середній рівень» політики – соціальні організації, політичні партії, ЗМК, соціальні рухи. Якщо немає залученості та суспільних груп впливу – результатом буде розмите поле ідей для політиків у сфері формуванні власного політичного руху [Крауч,2010, с.28].

Тут варто зупинитися на причинах низької активності – це також важливо для розуміння специфіки дискурсу. Вони полягають у всезагальному розчаруванні в політиці на ґрунті активно існуючої пласту

розслідувань та переважання в медіа-дискурсі висвітлення політичних скандалів, які мають корупційну складову [Крауч,2010, с.29].

Тобто маємо взаємозв'язане коло :

1.Активне висвітлення та отримання інформації щодо корупційних скандалів в політиці формує у громадян недовіру до політиків та прагнення контролю за ними у цій сфері.

2. Крім цього недовіра та розчарування знижує політичну активність громадян у «середньому рівні» разом з розмиттям класичних соціальних груп – більш активних учасників політичного життя раніше, унеможливаючи формування у широкого кола громадян політичної повістки. А також розчарування в політичних силах та партіях робить можливим вихід на сцену окремих особистостей, які за рахунок власних якостей виступають паличкою що здатна вирішити проблеми суспільства.

3. Її (політичної повістки) відсутність означає неможливість для політиків позиціонувати себе на політичному полі ідей та цінностей (що є загалом вигідно для них через відсутність опору «середнього рівня» та через забезпечення можливості для «закулісних ігор», до останніх ми ще повернемося), і вони звертаються до якомога більш розмитого способу обіцянок та аналізу власних результатів – це ми бачимо у наявності великої кількості предметних інтенцій та обіцянок які мають виокремлений та хаотичний характер звернення до економічної діяльності в сфері забезпечення громадян, та критика опонента на основі його «поганих» дій під якими розуміється корупційна складова.

4. Як вже було сказано такий стан речей є вигідним для політиків. І тут, в контексті політичних дебатів виступає важливий наслідок – імітація демократичних дебатів. Учасникам дебатів просто не вигідно предметно критикувати один одного – просто «пройтися» по кандидату та його гріхам. Це ми яскраво бачимо в аналізі співвідношення категорії «Вони-критика» до «Ми-презентація» (Див.Дод.3). Політики просто займають важливі стратегічні «окопи» критики, власних досягнень та обіцянок, та не

«виходять» з них – гарне висвітлення суперників, реакція на критику опонента майже відсутня.

Характерними прикладами описаного положення справ є два моменти в дебатах В. Януковича та В. Ющенка. Імітація дебатів – В. Ющенко, в контексті обговорення соціальної політики, перелічує «гріхи» в ній В. Януковича як тогочасного прем'єра. Робить він це через перерахування всієї статистики її стану – а її було багато. Наступними ж словами, В. Януковича одразу були : «Ви знаєте, шановні громадяни, що нашим (Уряду) пріоритетом завжди була соціальна політика». Це свідчення відношення учасників до дебатів, як тотожного вищеописаному.

Отже, внаслідок проведення інтнет-аналізу цих політичних ми отримали погляд на політичний дискурс України, та через нього на політичну реальність нашої держави, за допомоги аналізу характерних особливостей позиціонування політиків в рамках інтенційного розрізу дебатів. Ми отримали результати, що відображають стан політичної реальності який характерний для постдемократичного суспільства за К.Краучем, з неї виокремлюються особливості політичного дискурсу: нормативність підходу до політичної дії, центральна роль окремої персони в політиці, орієнтація на критику та виокремлення окремих фактів з вигідної для себе точки зору та її одностороння подача. Але важливим елементом який ще не був розглянутий є елемент інтенційної структури в розрізі «Виходу із ситуації» - «Критика» (Див.Дод.3). До нього ми звернемося окремо після аналізу всіх дебатів, через вельми дивну специфіку відсутності критики обіцянок та програм опонента.

3.2.3 Дебати 2010-го року. Тепер давайте звернемося до наступних дебатів. Ці дебати пройшли у 2010-му році, в них прийняла участь тільки Ю. Тимошенко, без участі іншого кандидата – В.Януковича. Тому цікаво поглянути не тільки на розвиток та зміни у політичному дискурсі, але й на

його особливості з урахуванням участі тільки однієї особи. Для початку звернемося до правил цих дебатів.

За правилами дебатів учасники мають 100 хвилин часу на обговорення певних тем, але у випадку відсутності одного з кандидатів весь час надається іншому. Ю. Тимошенко розпорядилася таким чином: близько 50% інтенцій вона витратила на висвітлення «ситуації» та «виходу із ситуації» (Див.Дод.5). Як можна побачити у порівнянні з минулими дебатами ми отримали зовсім інші результати за цим параметром (87% на 13% на користь «ситуації»). Така вираженість «Виходу із ситуації» може бути пояснена по перше, найбільш очевидне, відсутністю кандидата-опонента та наявністю великої кількості часу (відносно звичайного формату – 40 хвилин на кожного кандидата). Близько 75% відсотків інтенцій в рамках «Ситуації» були зверненні до критики кандидата, всі 100% інтенцій з «Виходу» до власних планів дій.

Особливостями критики супротивника було активне звертання до «поганих» дій, тобто дій які трактувалися як такі що зроблені задля задоволення власних потреб та власної групи, фінансових груп, і цей прояв носить набагато серйозніший характер ніж у 2004-му – там неоціночні характеристики складала приблизно 43 % від всієї групи «Ситуація-Вони-Критика-Діяльність», у Ю. Тимошенко цей показник складає лише 18% (Див.Дод.3,4). І це без присутності суперника! Дещо більше ніж у 2004-му присутній відсоток звернення до особистості політика – 59% у 2010 на 47% у 2004-му (Див.Дод.3,4). Хоча у особистій презентації вона здебільшого зверталася до інтенцій командної роботи у «Ситуації», ніж до особистості - 60% та 33% відповідно (Див.Дод.4). Це пояснюється тим, що вона використовувала її під час декларування власного «Виходу із ситуації».

Юлія Володимирівна у «Виході із ситуації» позиціонує себе та свою команду як центральні дійові особи (41% та 30% відповідно) – вона в цих випадках говорить про особисту здатність протистояти «банді» противника та говорила про власну майбутню політику (Див.Дод.4). Вона в «Виході із

ситуації» направляє свою увагу дуже рівномірно у порівнянні з кандидатами в 2004-му – її підхід виглядає систематичним та розлогим: вона переходить від абстрактних цінностей, до тематичних, а потім до конкретних необхідних кроків, все це з використанням пояснень та мотивацій, тут вона широко використовує власну презентацію в «Ситуації» - що саме вже було зроблено в тих чи інших напрямках в контексті розповіді щодо планів дій (Див. Дод.4). Тобто головним в цих дебатах на відміну від дебатах 2004-го є те, що основним в останніх була критика противника в «Ситуації» та презентація власних досягнень – ці два елементи інтенційної структури йшли один поряд з іншим по порядку в рамках кожної з чотирьох тем. Коли як на дебатах у Ю. Тимошенко встановлених тем не було, і вона могла вільно розпоряджатися часом, саме тому критика в неї в основному займає першу третину виступу, а все інше – це план власних дій у суміші з вже існуючими досягненнями.

Давайте детальніше зупинимся на факторі часу та розрізу його по темам. Так, якщо звертатися до визначення постдемократії, яка висвітлена у минулому пункті, можна сказати що в дебатах 2004-го та 2010-го існують типові її прояви – оціночна критика тільки результатів діяльності, суб'єктивізм, однобоке висвітлення власних результатів, тощо. Ю. Тимошенко не дивлячись на відсутність суперника зберегла властивість направленості в «Аналізі ситуації» на противника, а не на себе (25% проти 75%), при чому ця критика стала ще більш оціночною. Але важливо зауважити яку в цьому роль зіграв не тільки типовий для нашого суспільства політичний дискурс, але й фактор правил дебатів. В дебатах 2004-го року кандидати мали 10 хвилин на кожну тему. В рамках цього періоду часу їм необхідно було задовільнити необхідність критики один одного, розповісти про власні плани та досягнення в певній сфері. І оскільки для нашого політичного дискурсу, як ми вже показали, є важливішим показати негативні сторони суперника за допомогою висвітлення його як «поганого героя», час виступу та кожна тема змусили ще більше сконцентруватися на критиці, «Вихід із ситуації» кандидатів набув сильнішого другорядного характеру

(13% всіх інтенцій від двох кандидатів), і він став більш «постдемократичним» (оперування більше абстрактними обіцянками або навпаки набагато більше предметних обіцянок – яскраво видно по кожному кандидату (Див.Дод.3)). Можна сказати що ці 10 хвилин разом з тим фактом, що кожна тема розмови змінювалася 4 рази, і потрібно було все починати «спочатку» тільки в іншій сфері, це ще більше звузили коридор можливих дій для політиків, посилюючи таким чином характерні особливості нашого політичного дискурсу.

Дебати за участі Ю. Тимошенко, а точніше великий шматок часу, дав їй більший простір для маневру тактики розмови. Не варто нехтувати факторами відсутністю супротивника, а також особистісним позиціонуванням як більш системного політика, більш розумного ніж В. Янукович. Але 100 хвилин дали можливість хоча б звернути на момент з класичної постдемократичної доріжки на більш системне декларування власних цілей – загальне співвідношення розрізів, як ми вже зазначали становить 50% на 50%. Тому фактор часу виступу і кількість тем обговорення дійсно відіграють важливу роль у прояві характерних особливостей вітчизняного політичного дискурсу, стимулюючи звернення до різних стратегій розвитку виступу – у випадку дебатів 2010-го року до більш системного та серйозного позиціонування.

3.2.4 Дебати 2019 року: стадіон. Якщо досліджувати вплив на дебати його правил, які стосуються їх проведення, то ці дебати можуть бути ідеальним випадком для цього. За правилами цих дебатів, кожен з кандидатів мав по 5 хвилин вступного слова, а далі розпочинається серія спринтерських забігів – кожен з кандидатів задає питання іншому в межах хвилини, відповідь повинна тривати не більше 4 хвилин, цей етап триватиме 36 хвилин, з заключним словом на 5 хвилин кожен. Тобто маємо ситуацію ще більш екстремальнішу ніж у випадку 2004-го, але тим краще для дослідження впливу формату.

У загальному вимірі ситуація така: близько 81% відсотка інтенцій учасників були звернені на розріз «Ситуації» і 19% на «Вихід із ситуації» (Див.Дод.8). Цілих 79% від інтенцій «Ситуації» були звернені на референційний об'єкт «Вони», 23% на референційний об'єкт «Ми» (Див.Дод.8). Порівнюючи ці результати з дебатами 2004-го року можна сказати що рівень загострення на «Ситуації» більш менш на тому ж рівні – 87% у 2004-му, 81% - 2019-му році. Але частка звернень до противника різко зросла – приблизно на 17% у порівнянні з 2004-им роком (Див.Дод.1,8).

В цих дебатах рівень залучення особистості політика в якості об'єкту інтенції набагато більший ніж 15 років тому: 91% у презентації в «Ситуації», 85% у критиці, проти 45% та 47% відповідно, рівень оціночної критики у рамках «хороший-поганий» також зросла – показники в таких інтенціях як «Виконання дій для інших», «Умисних діях» в «Діяльності» складає приблизно 75% проти 50% в 2004-му. І тут варто звернути увагу, що П. Порошенко не міг критикувати свого візаві за його політичні дії, оскільки таких в нього не було, а якщо і вони були, то це історія кількох місяців на той час, тому у 5-го президента на рівень інтенцій «Не наголошено» в «Діяльності» випадає цілих 46% інтенцій, в іншому випадку загальний рівень нормативних оцінок дій був би ще більшим.

Предметами критики політиків були в основному абстрактні та предметні результати в політичній сфері, В. Зеленський в своїх питаннях активно бомбардував супротивника критичними інтенціями-питання, взятими з «народу», тому його критика має то яскраво абстрактний, то предметний характер, про наявність певної системи оцінки діяльності політика з точки зору державного управління, як у минулих дебатах, мова не йдеться, хіба що ця система має характер приведення противника до ганебного стовпу з подальшим виведенням на чисту воду. П. Порошенко використовував приблизно ту саму тактику, але вона була не настільки вираженою через відсутність подібних питань-кулеметів, він звертався до предметних результатів діяльності – потенційному приведенні олігархів та

старої влади, задоволення їх потреб. Цілком очевидно що рівень такого дискурсу виведення на чисту воду противника знову ж таки звертає нас на тропу розуміння загострення постдемократичних проявів у політиці. Про це нам каже також рівень абстрактності та не системності презентацій політиків у двох розрізах – більша частина їх носить саме такий характер, а саме 83% у «Виходу із ситуації» та 33% у «Аналізі» (не забуваємо що В. Зеленський не мав змоги висвітлення власних політичних досягнень в межах політичної системи, його предмет презентації будувався радше на таких моментах як наявність чудової команди, власна чесність, тощо, і було вирішено їх зарахувати до інтенції «Не наголошено», оскільки б це заважало аналізу презентації саме політичних досягнень в межах політичної системи).

Звичайно варто тримати у полі зору умови та правила дебатів. Як ми вже говорили у пункті 3.1.2, короткі виступи політиків лише загострюють постдемократичний дискурс у дебатах – але у 2004-му виступ по темі складав хоча б 10 хвилин, не 4 як на стадіоні! До того ж рівень дебатів у випадку 2004-го хоча б тримався в межах цілком політичних тем – соціальної політики, економіки, тощо, і це хоч якось тримало опонентів у певних політичних рамках бесіди, у випадку «стадіону» таких обмежень не було. Оскільки формат дебатів встановлювали команди учасників а не ЦВК, то можна сказати що формат був підібраний спеціально для постановочної вистави, а не як для місця обміну думками. Важливу роль зіграло проведення дебатів перед широкою публікою на стадіоні. Тому можна говорити, що характерні особливості постдемократизму в цих дебатах були доведені ледве не до крайнощів.

Якщо розглядати «Вихід із ситуації» то цього розрізу дебатів політики торкалися в останню чергу – лише 19% від всіх інтенцій. Особливо це було характерно для В. Зеленського, який згадав про власні політичні плани в основному під час заключної хвилини, ці обіцянки, які носили то абстрактний то предметний характер, обидва по 50% від загальної кількості інтенцій кандидата в цьому розрізі, були дуже хаотичними, і промовлялися

скоромовкою – наочний приклад відношення політиків до дебатів. Для П. Порошенка загалом картина була така ж сама, лише порядок їх був більш центральним для позиціювання політика – він їх включав в моменти виступу більш злагоджено та рівномірно за часом.

3.2.5 Дебати 2019-го року на «Суспільному». Ці дебати проходили за участі тільки одного кандидата – П. Порошенка. Формат дебатів передбачав або монолог або відповіді на запитання від «громадянського суспільства» - формат за вибором кандидата, він передбачає 3 хвилини на відповідь та вступне слово в рамках 5 хвилин, загальний час дебатів складав одну годину, але президенту довелося покинути дебати за попереднім узгодженням через політичні справи. В іншому випадку після години дебатів могли мати місце бліц-опитування у форматі 30 секунд на запитання і хвилини відповідей. П. Порошенко обрав варіант з запитаннями – з цим урахуванням і будемо аналізувати дебати.

За показником розрізу інтенцій учасника ми маємо таку картину: близько 74% в «Ситуації», 26% у «Виході із ситуації», в розрізі «Ситуації» ми маємо приблизно 72% інтенцій які належать до референційного об'єкту «Ми», 28% до «Вони». Якщо звертатися до змісту презентації та критики у рамках «Ситуації» то можна виділити у презентації класичне для нашого дискурсу звертання до власної персони – 62% від всіх інтенційних направленостей «Об'єкту» наголошення на конкретних результатах власної діяльності – 61%, з низьким використанням абстрактних та тематичних результатів, у критиці кандидат здебільшого звертався до суб'єктивної характеристики опонента та акценті на вже існуючих його «поганих» діях – умисних діях (57%) та виконання дій для інших (43%), «предмет» критики здебільшого торкався не класично політичних аспектів діяльності (57%), що є очевидним, оскільки В. Зеленський ще ніколи не займав політичні посади, та й в політиці він був 4 місяці.

Загалом, виходячи із «Ситуації» ми бачимо картину впливу форми проведення дебатів та положення П. Порошенка як тогочасного президента країни, разом з відсутністю політичного противника та маленької кількістю часу на відповідь. Запитання, задані «громадянським суспільством» торкалися окремих державних сфер, наприклад демографічного стану в Україні, і таким чином поєднуючись з приналежністю П. Порошенка до тогочасної влади, зумовило використання інтенцій самопрезентацій у головних елементах інтенційної структури не дивлячись на те, що запитання були направлені на означення майбутніх дій, а не на результатах діяльності. Така направленість спричинила низький рівень залучення розрізу «Вихід із ситуації» (26%) при питаннях що на неї направлені. Цей розріз цілком і повністю був включеним у «Ситуацію» - із присутніх самопрезентацій, «Вихід» полягає у продовженні вже існуючої політики.

Відсутність В. Зеленського та його державного досвіду і характер запитань спричинив низьку залученість вже його критики (28% від всіх інтенцій в «Ситуації»). Тому загалом, ми бачимо картину дебатів як таку, що запитання були скоріше короткими темами як в дебатах 2004-го року, тільки по 3 хвилини кожна, в яких по більшій мірі ігноруючи направленість на майбутнє, кандидат здійснював самопрезентацію власних досягнень на посту президента, зауважуючи при цьому увагу на окремих результатах з оговорених тем, та інколи звертаючись до критики супротивника та означенні майбутніх дій, які впливали з презентації результатів. Для політичного дискурсу України можна виділити класичну ідею оцінки діяльності противника через призму хорошого-поганого, ігнорування суті запитань, намагання через них продекларувати власні виокремлені результати діяльності, та вельми скупе звернення до майбутніх дій та планів.

3.2.6 Аспект критики в «Виході із ситуації» та підсумки дослідження.

Можливо одним із найбільш дивних в контексті дослідження політичного дискурсу в Україні є факт того, що не дивлячись на велику роль критики в

направленостях учасників дебатів – тільки під час дебатів 2019-го року на «Суспільному» П. Порошенко звертався радше до самопрезентації ніж до критики супротивника (але причини цього не є такими що дозволяють їх дійсно виокремити з інших дебатів) ця критика не торкалася майбутніх планів один одного, при чому не було зафіксовано жодної інтенції яка була б на це направлена. Оскільки цей факт є достатньо дивним варто проаналізувати причини такого стану речей.

На нашу думку причиною цьому є відсутність у суспільстві практики сприйняття та наявності конкретних цінностей та політичних ідей стосовно шляхів розвитку та необхідних дій для його досягнення – це можна уявити як дике неоране поле, коли як нормативність дій політика, його зв'язки та суб'єктивна історія відіграють важливу роль для нашого суспільства. Оскільки політики існують у певному дискурсі їх промови зберігають ці прояви, і логічно що їх направленості не будуть торкатися майбутнього. Взагалі складається враження що політика в уяві українців це справа розуміння минулого, а не майбутнього. Не буде розумним для політика, де тебе оцінюють по твоїй брудній білизні та минулим проколам, зосереджуватися на стратегії, тактиці дій, тощо. До того ж умови дебатів так і штовхають на певну поведінку – менше конкретики, точніше системності, менше планів щодо майбутнього у випадку коротких виступів, і більше критики супротивника на ґрунті «поганих дій».

Тому політики не мудрувавши зосереджується на більш зрозумілому і безпечному для них, нехтуючи тим, без чого важко уявити демократичний процес – діалог та розмову про майбутнє. Отже в результаті проведеного інтент-аналізу можна назвати українське суспільство постдемократичним: ігнорування критики опонента політиком, концентрація тільки на одному боці власної критики іншого – чесність дій противника та звинувачення його у всіх гріхах, суб'єктивне відображення політичного процесу, акцент на непряояснених цілях та засобах їх досягнень та однобока презентація власних досягнень за допомогою вибіркового аналізу дійсності. Також було

досліджено вплив на хід дебатів наявності одного з кандидатів, роль правил дебатів та наявності широкої публіки на основні направленості політиків. Ми отримали результати, за якими правила дебатів більше підкреслюють, в основному наш дискурс, вони не стимулюють політиків виходити за межі типових направленостей. Тільки в одному випадку – дебати 2010-го року можна сказати що рівень політичного дискурсу на мить вийшов на трошки інший рівень. Але для цього потребувалося відсутність одного з кандидатів, та наявність великої кількості часу та що найважливіше, у порівнянні цих дебатів та дебатів 2019-го року на «Суспільному» - вільний формат розмови, що не обмежує суттєво час виступу.

Висновки та аналіз потенціалу методу інтент-аналізу в дослідженні політичного дискурсу

Результати проведеної роботи

В ході цієї роботи нами було розглянуто теоретичні ідеї методу інтент-аналізу за допомогою яких він оперує реальністю – це ідея інтенційності мови, та теорії та методи дослідження мови такі як: контент-аналіз, дискурс-аналіз, теорія мовленнєвих актів. Їх вплив простягається від формування базового розуміння мови як такої, що є направленою на певний об'єкт, до методу та методики дослідження тексту та мови в рамках контент-аналізу, та до існуючої практики розуміння прояву суспільних процесів у розмові. Наступним нашим кроком був огляд основних методичних питань, відповіді на які, дозволяють мати змогу підходити до предмету дослідження більш системно та логічно – це робота над формуванням одиниць аналізу методу, та засобами вияву інтенцій у тексті в залежності від типу дискурсу – монологу чи діалогу. Далі ми зупинилися на засобах побудова класифікації інтенцій виходячи з власних потреб дослідника.

В другому та третьому розділі нашого дослідження ми звернулися до феномену політичного дискурсу та його зв'язку з політичною реальністю певного суспільства, та розглянули існуючу практику аналізу політичного дискурсу методом інтент-аналізу – і на основі цих поглядів та з урахуванням їх проблем та наших завдань сформували власний дослідницький підхід до явища з розглядом важливості дослідження саме політичних дебатів перед президентськими виборами, проаналізували фактори впливу на дискурс які стосуються формату проведення дебатів.

За результатами проведеного дослідження ми отримали результати, що дозволяють сформувати розуміння політичного дискурсу як типового для суспільства, яке називають постдемократичним та проаналізували вплив

формату на інтенційні направленості кандидатів: від часу репліки до наявності або відсутності опонента, та характеру поставлених тем на обговорення.

На основі отриманих результатів ми продемонстрували потенціал цього методу в дослідженні політичного дискурсу, в нашому випадку України, проаналізували основні проблеми методу та шляхи їх вирішення, тому можна сказати що основна мета цієї роботи, а саме «продемонструвати здатність інтенст-аналізу поглибити розуміння певного поля діяльності» була виконаною.

Потенціал методу інтенст-аналізу в дослідженні політичного дискурсу

Підсумовуючи результати проведеного дослідження варто виконати аналіз потенціалу, на основі отриманих результатів, методу в дослідженні політичного дискурсу. Для цього варто звернути увагу на те, чи була досягнена мета нашого дослідження політичного дискурсу – продемонструвати можливості методу інтенст-аналізу дослідити український політичний дискурс в розрізі президентських дебатів. Загалом, побудована класифікація інтенцій та розуміння мови як такої, що є направленою завжди на певний об'єкт, дозволили нам отримати необхідні результати не тільки у сфері суб'єктивного позиціювання, але й, що більш є важливим, отримати результати що дадуть нам важливу інформацію для аналізу політичного дискурсу, на основі якої нам вдалося дещо зачепити політичну реальність України. Більше того він є достатньо гнучким щоб відповідати різним вимогам дослідницького погляду на предмет дослідження, що є безумовним плюсом даного методу. Такі результати дають нам основу вважати метод інтенст-аналізу достатньо підходящим до дослідження різних суспільних сфер, що й було метою продемонструвати в цій роботі.

Основною проблемою цього методу є можливо суб'єктивність сприйняття інтенцій, але це може бути вирішено за допомоги залучення

експертної групи, або ж навіть людей які мають досвід соціологічних досліджень – аналіз співпадіння оцінок інтенцій між групою експертів та звичайними респондентами, які не мали досвіду в подібних дослідженнях показав що відмінності складають приблизно 10, тому можна сказати що ця проблема відносно легко вирішується [Ушакова,2000,с.52].

Перелік використаних джерел

1. Баранов А. Н., Михайлова О. В., Сатаров Г. А., Шипова Е. А. Политический дискурс: методы анализа тематической структуры и метафорики. М.: Фонд ИНДЕМ, 2004. - 94 с.
2. Крауч К. Постдемократия. — Москва: Изд. дом Гос. ун-та — Высшей школы экономики, 2010.— 192 с.
3. Лукьянова Г.В. Дискурсивная практика СМИ [Электронный ресурс] / Лукьянова Г.В. // Вестник Санкт-Петербургского университета. Политология. Международные отношения.. – 2010. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/diskursivnaya-praktika-smi>
4. Лукьянова Г.В. Особенности предвыборного дискурса в государственной и частной российской прессе [Электронный ресурс] / Лукьянова Г.В. // Политическая экспертиза: ПОЛИТЭК. – 2011. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-predvybornogo-politicheskogo-diskursa-v-gosudarstvennoy-i-chastnoy-rossiyskoy-pressе>
5. Мазурок А. І. Інтент-аналіз виступів представників українського опозиційного політикуму: латентне vs реальне [Електронний ресурс] / Анастасія Ігорівна Мазурок // Український соціум. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Usoc_2012_4_6.pdf
6. Павлова Н. Д., Гребенщикова Т. А. Интент-анализ: основания, процедура, опыт использования. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2017. – 151 с.
7. Русакова О. Ф., Максимов Д. А. Политическая дискурсология: предметное поле, теоретические подходы и структурная модель политического дискурса. – Полис. Политические исследования. 2006. № 4. С. 26-43.
8. Страусс А. Корбин Дж. Основы качественного исследования: обоснованная теория, процедуры и техника / пер. с англ. и послесловие Т.С. Васильевой. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 256 с
9. Ушакова Т. Н. Слово в действии: интент-анализ политического дискурса/ Т. Н. Ушакова, Н. Д. Павлова. – СПб. : Алетейя, 2000. – 316 с.

10. Федотова Л. Н. Анализ содержания – социологический метод изучения средств массовой коммуникации / Л. Н. Федотова. – М. : Научный мир, 2001. – 214 с.

Додатки

Додаток 1

Таблиця 1

Кодифікатор дебатів 2004-го року - розріз «Ситуація»(відносл. показники за інтенційною направленістю, в душках -абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направлен.	Інтенція	Ющенко	Янукович	Всього
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	38% (6)	50% (12)	45% (18)
			Команда політика	56% (9)	25% (6)	38% (15)
			Ми-громадяни	6% (1)	13% (3)	10% (4)
			Не наголошено	0% (0)	13%	8% (3)
		Предмет	Абстрактні результати	10%	8%	9% (4)
			Тематичні результати	33%	48%	41%
			Предметні результати	57%	44%	50%
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
	Критика	Сприйняття	Відведення критики	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Самокритика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Зустрічна критика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Самовиправдання	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Прийняття критики	0% (0)	0% (0)	0% (0)
	Вони	Критика	Об'єкт	Політик	27%	80%
Команда політика				34%	4%	23%
Вони-громадяни				0% (0)	0% (0)	0% (0)
Фінансові групи				15% (6)	0% (0)	9%
Зв'язок певними зовнішніми силами (країнами)				0% (0)	0% (0)	0% (0)
Суб'єктивна характеристика				12%	0% (0)	8%
Не наголошено				12%	16% (4)	14%
Діяльність			Виконання дій для інших	21%	36%	25%
			Невиконання дій	13%	0% (0)	7%
			Невиконання	0% (0)	0% (0)	0% (0)

			плану			
			Умисні дії	24%	28%	24%
			Помилки в діяльності	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	42%	52%	43%
		Предмет	Абстрактні результати	22%	21% (6)	22%
			Тематичні результати	12%	36%	22%
			Предметні результати	66%	43%	57%
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
	Презентація	Об'єкт	Політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Команда політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Громадяни	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Тематичні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Предметні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)

Додаток 2

Таблиця 2

Відносні показники частоти звернення до референційних об'єктів

Розріз	Референційний об'єкт	Ющенко	Янукович	Всього	
Ситуація	Ми	28%	49%	48%	87%
	Вони	72%	51%	62%	
Вихід із ситуації	Ми	100%	100%	100%	13%
	Вони	0%	0%	0%	

Додаток 3

Таблиця 3

Кодифікатор дебатів 2004-го року - розріз «Вихід із ситуації» (відносн. показники за інтенційною направленістю, в дужках - абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направлен.	Інтенція	Ющенко	Янукович	Всього
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	60% (3)	36% (4)	44% (7)

			Команда політика	20% (1)	36% (4)	31% (5)
			Ми-громадяни	20% (1)	27% (3)	25% (4)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	17% (4)	36% (4)	23% (8)
			Тематичні результати	29% (7)	55% (6)	37% (13)
			Предметні результати	54% (13)	9% (1)	40% (14)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Тривалість	Тривалий часовий проміжок	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Нетривалий ч.п.	17% (4)	0% (0)	11% (4)
			Відсутність акценту	83% (20)	100% (11)	89% (31)
Вони	Критика	Об'єкт	Політик	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Команда політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Вони-громадяни	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Фінансові групи	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Зв'язок певними зовнішніми силами (країнами)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Суб'єктивна характеристика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Діяльність	Виконання дій для інших	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Невиконання дій	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Невиконання плану	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Умисні дії	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Помилки в діяльності	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Тематичні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Предметні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Тривалість	Тривалий часовий	0% (0)	0% (0)	0% (0)

			проміжок			
			Нетривалий ч.п.	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Відсутність акценту	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Тривалий часовий проміжок	0% (0)	0% (0)	0% (0)

Додаток 4

Таблиця 4

Кодифікатор дебатів 2010-го року - розріз «Ситуація»(відносл. показники за інтенційною направленістю, в дужках -абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направленість	Інтенція	Тимошенко
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	33% (5)
			Команда політика	60% (9)
			Ми-громадяни	7% (1)
			Не наголошено	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	5% (1)
			Тематичні результати	16% (3)
			Предметні результати	79% (15)
	Критика	Сприйняття	Не наголошено	0% (0)
			Відведення критики	0% (0)
			Самокритика	0% (0)
Зустрічна критика			0% (0)	
Вони	Критика	Об'єкт	Самовиправдання	0% (0)
			Прийняття критики	0% (0)
			Політик	59% (27)
			Команда політика	2% (1)
			Вони-громадяни	0% (0)
			Фінансові групи	11% (5)
			Зв'язок певними зовнішніми силами (країнами)	0% (0)
			Суб'єктивна характеристика	11% (5)
	Не наголошено	17% (8)		
	Діяльність	Виконання дій	46% (18)	

			для інших			
			Невиконання дій	13% (5)		
			Невиконання плану	0% (0)		
			Умисні дії	23% (9)		
			Помилки в діяльності	0% (0)		
			Не наголошено	18% (7)		
	Предмет			Абстрактні результати	10% (3)	
				Тематичні результати	14% (4)	
				Предметні результати	41% (12)	
				Не наголошено	34% (10)	
	Презентація	Об'єкт		Політика	0% (0)	
				Команда політика	0% (0)	
				Громадяни	0% (0)	
				Не наголошено	0% (0)	
		Предмет			Абстрактні результати	0% (0)
					Тематичні результати	0% (0)
Предметні результати					0% (0)	
Не наголошено					0% (0)	

Додаток 5

Таблиця 5

Відносні показники частоти звернення до референційних об'єктів

Розріз	Референційний об'єкт	Тимошенко		
		Ситуація	Ми	25%
		Вони	75%	
Вихід із ситуації	із	Ми	100%	50%
		Вони	0%	

Додаток 6

Таблиця 6

Кодифікатор дебатів 2010-го року - розріз «Вихід із ситуації»(відносн. показники за інтенційною направленістю, в дужках -абсолютні показники)

Реф.	Елемент інт.	Інтенційна направленість	Інтенція	Тимошенко
------	--------------	--------------------------	----------	-----------

об'єкт	структури			
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	60% (3)
			Команда політика	20% (1)
			Ми-громадяни	20% (1)
			Не наголошено	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	17% (4)
			Тематичні результати	29% (7)
			Предметні результати	54% (13)
			Не наголошено	0% (0)
		Тривалість	Тривалий часовий проміжок	6% (2)
			Нетривалий ч.п.	34% (12)
			Відсутність акценту	60% (21)
		Вони	Критика	Об'єкт
Команда політика	0% (0)			
Вони-громадяни	0% (0)			
Фінансові групи	0% (0)			
Зв'язок з певними зовнішніми силами (країнами)	0% (0)			
Суб'єктивна характеристика	0% (0)			
Не наголошено	0% (0)			
Діяльність	Виконання дій для інших			0% (0)
	Невиконання дій			0% (0)
	Невиконання плану			0% (0)
	Умисні дії			0% (0)
	Помилки в діяльності			0% (0)
	Не наголошено			0% (0)
Предмет	Абстрактні результати			0% (0)
	Тематичні результати			0% (0)
	Предметні результати			0% (0)
	Не наголошено			0% (0)
Тривалість	Тривалий часовий			0% (0)

			проміжок	
			Нетривалий ч.п.	0% (0)
			Відсутність акценту	0% (0)
			Тривалий часовий проміжок	0% (0)

Додаток 7

Таблиця 7

Кодифікатор дебатів 2019-го року - розріз «Ситуація»(відносл. показники за інтенційною направленістю, в дужках – абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направленість	Інтенція	Зеленський	Порошенко	Всього
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	100% (4)	86% (6)	91% (10)
			Команда політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Ми-громадяни	0% (0)	14% (1)	9% (1)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)	50% (4)	33% (4)
			Тематичні результати	0% (0)	38% (3)	25% (3)
			Предметні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
	Критика	Сприйняття	Не наголошено	100% (4)	13% (1)	42% (5)
			Відведення критики	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Самокритика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Зустрічна критика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Самовиправдання	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Прийняття критики	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Вони	Критика	Об'єкт	Політик	92% (23)	75% (12)	85% (35)
			Команда політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Вони-громадяни	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Фінансові групи	8% (2)	13% (2)	10% (4)
			Зв'язок певними зовнішніми силами	0% (0)	13% (2)	5% (2)

			(країнами)				
			Суб'єктивна характеристика	0%	0% (0)	0%	
		Діяльність	Не наголошено	Виконання дій для інших	50% (11)	46% (6)	49% (17)
				Невиконання дій	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не виконання плану	Невиконання	0% (0)	0% (0)	0% (0)
				Умисні дії	36% (8)	8% (1)	26% (9)
			Помилки в діяльності	Не наголошено	14% (3)	46% (6)	26% (9)
				Предмет	Абстрактні результати	55% (12)	11% (1)
			Тематичні результати		0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Предметні результати		36% (8)	67% (6)	45% (14)
	Не наголошено	9% (2)	22% (2)		13% (4)		
	Презентація	Об'єкт	Політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
			Команда політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
			Громадяни	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
			Тематичні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
			Предметні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)	
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)	

Додаток 8

Таблиця 8

Відносні показники частоти звернення до референційних об'єктів

Розріз	Референційний об'єкт	Зеленський	Порошенко	Всього (за рефер. об'єктами)	Всього (за розрізами)
Ситуація	Ми	14%	30%	23%	81%
	Вони	86%	70%	79%	
Вихід із ситуації	Ми	100%	100%	100%	19%
	Вони	0%	0%	0%	

Додаток 9

Таблиця 9

Кодифікатор дебатів 2019-го року на « - розріз «Вихід із ситуації»(відносно показники за інтенційною направленістю, в душах -абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направлен.	Інтенція	Зеленський	Порошенко	Всього		
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	67% (4)	50% (4)	57% (8)		
			Команда політика	33% (2)	0% (0)	14% (2)		
			Ми-громадяни	0% (0)	50% (4)	29% (4)		
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)		
		Предмет	Абстрактні результати	50% (3)	100% (8)	79% (11)		
			Тематичні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)		
			Предметні результати	50% (3)	0% (0)	21% (0)		
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)		
		Тривалість	Тривалий часовий проміжок	0% (0)	0% (0)	0% (0)		
			Нетривалий ч.п.	0% (0)	50% (4)	36% (4)		
			Відсутність акценту	100% (3)	50% (4)	64% (7)		
		Вони	Критика	Об'єкт	Політик	0% (0)	0% (0)	0% (0)
					Команда політика	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Вони-громадяни	0% (0)				0% (0)	0% (0)		
Фінансові групи	0% (0)				0% (0)	0% (0)		
Зв'язок певними зовнішніми силами (країнами)	0% (0)				0% (0)	0% (0)		
Суб'єктивна характеристика	0% (0)				0% (0)	0% (0)		
Не наголошено	0% (0)				0% (0)	0% (0)		
Діяльність	Виконання дій для інших			0% (0)	0% (0)	0% (0)		
	Невиконання дій			0% (0)	0% (0)	0% (0)		
	Невиконання плану			0% (0)	0% (0)	0% (0)		
	Умисні дії			0% (0)	0% (0)	0% (0)		

			Помилки в діяльності	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Тематичні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Предметні результати	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)	0% (0)	0% (0)
		Тривалість	Тривалий часовий проміжок	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Нетривалий ч.п.	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Відсутність акценту	0% (0)	0% (0)	0% (0)
			Тривалий часовий проміжок	0% (0)	0% (0)	0% (0)

Додаток 10

Таблиця 10

Кодифікатор дебатів 2019-го року на «Суспільному - розріз «Ситуація»(відносл. показники за інтенційною направленістю, в душах - абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направленість	Інтенція	Порошенко
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	62% (13)
			Команда політика	38% (8)
			Ми-громадяни	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	17% (4)
			Тематичні результати	22% (5)
			Предметні результати	61% (14)
			Не наголошено	0% (0)
	Критика	Сприйняття	Відведення критики	0% (0)
			Самокритика	0% (0)
			Зустрічна критика	0% (0)
			Самовиправдання	0% (0)
Прийняття критики			0% (0)	

Вони	Критика	Об'єкт	Політик	25% (2)
			Команда політика	0% (0)
			Вони-громадяни	0% (0)
			Фінансові групи	25% (2)
			Зв'язок з певними зовнішніми силами (країнами)	0% (0)
			Суб'єктивна характеристика	50% (4)
			Не наголошено	0% (0)
		Діяльність	Виконання дій для інших	43% (3)
			Невиконання дій	0% (0)
			Невиконання плану	0% (0)
			Умисні дії	57% (4)
			Помилки в діяльності	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)
			Тематичні результати	0% (0)
			Предметні результати	43% (3)
			Не наголошено	57% (4)
		Презентація	Об'єкт	Політика
	Команда політика			0% (0)
	Громадяни			0% (0)
	Не наголошено			0% (0)
	Предмет		Абстрактні результати	0% (0)
			Тематичні результати	0% (0)
			Предметні результати	0% (0)
Не наголошено			0% (0)	

Додаток 11

Таблиця 11

Відносні показники частоти звернення до референційних об'єктів

Розріз	Референційний об'єкт	Ющенко	Янукович	Всього
Ситуація	Ми	28%	49%	48%

	Вони	72%	51%	62%
Вихід із ситуації	Ми	100%	100%	100%
	Вони	0%	0%	0%

Додаток 12

Таблиця 12

Кодифікатор дебатів 2019-го року - розріз «Вихід із ситуації»(відносно показники за інтенційною направленістю, в дужках – абсолютні показники)

Реф. об'єкт	Елемент інт. структури	Інтенційна направленість	Інтенція	Порошенко
Ми	Презентація	Об'єкт	Політик	70% (7)
			Команда політика	30% (3)
			Ми-громадяни	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	36% (4)
			Тематичні результати	36% (4)
			Предметні результати	27% (3)
			Не наголошено	0% (0)
		Тривалість	Тривалий часовий проміжок	0% (0)
			Нетривалий ч.п.	20% (2)
Відсутність акценту	80% (8)			
Вони	Критика	Об'єкт	Політик	0% (0)
			Команда політика	0% (0)
			Вони-громадяни	0% (0)
			Фінансові групи	0% (0)
			Зв'язок з певними зовнішніми силами (країнами)	0% (0)
			Суб'єктивна характеристика	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)
		Діяльність	Виконання дій для інших	0% (0)
			Невиконання дій	0% (0)
			Невиконання плану	0% (0)

			Умисні дії	0% (0)
			Помилки в діяльності	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)
		Предмет	Абстрактні результати	0% (0)
			Тематичні результати	0% (0)
			Предметні результати	0% (0)
			Не наголошено	0% (0)
		Тривалість	Тривалий часовий проміжок	0% (0)
			Нетривалий ч.п.	0% (0)
			Відсутність акценту	0% (0)
			Тривалий часовий проміжок	0% (0)